

Volodymyr Zelenskyy la un an de mandat prezidențial

Opinie din afara țării

Policy Paper

Angela Grămadă¹

Abstract

La data de 20 mai 2019 noul președinte ales al Ucrainei, Volodymyr Zelenskyy, depunea jurământul în Radă. În discursul său inaugural noul șef al statului nu a ezitat să anunțe câteva decizii importante. Printre acestea se numărau dizolvarea legislativului de la Kiev și declanșarea alegerilor parlamentare anticipate. În același discurs, Volodymyr Zelenskyy a mai accentuat prioritățile mandatului său de președinte: soluționarea conflictului din estul țării, recuperarea teritoriilor pierdute, anularea imunității pentru deputați și președintele țării, sancțiuni pentru îmbogățire ilicită, reformă electorală și liste deschise pentru partidele politice la alegerile parlamentare și politici sociale mai bune.

Acest policy brief își propune să analizeze cum a evoluat primul an de mandat prezidențial pentru președintele Volodymyr Zelenskyy, evidențiind cele mai importante provocări cu care acesta, dar și noua guvernare de la Kiev s-au confruntat, mai ales în ceea ce privește politica externă. De asemenea, documentul își propune să identifice cei mai importanți actori și factori care au influențat conținutul deciziilor noii guvernări de la Kiev în perioada mai 2019 – iunie 2020, apreciind în același timp și impactul pe care l-a avut răspândirea Covid-19 în Ucraina asupra negocierilor în cadrul Acordurilor de la Minsk.

Context: politică, economie, securitate națională – un mandat dificil pentru un președinte prea puțin pregătit

Volodymyr Zelenskyy a obținut victorie la alegerile prezidențiale din aprilie 2019 fără a avea experiență politică. Strategia sa a avut la bază un serial, care prezenta publicului ucrainean o utopie în absența unor argumente sau a unei platforme electorale bine elaborate. El a fost acea alternativă nealterată anterior de sistemul politic care le-a propus ucrainenilor să voteze împotriva elitei politice vechi, fără a prezenta o viziune clară despre cum ar trebui să evolueze economia, politicile sociale, politica internă și externă sau cea de securitate a

---

¹ Acest policy paper este elaborat în cadrul proiectului "Romanian – Ukrainian Civil Society Forum for Dialogue and Cooperation", implementat de către Strategic and Security Studies Group, Ucraina, în parteneriat cu Asociația Experts for Security and Global Affairs, România și Foreign Policy Council "Ukrainian PRISM", cu suportul Black Sea Trust for Regional Cooperation, un proiect al German Marshall Fund. Opiniile exprimate în acest policy paper aparțin autorului și nu coincid neapărat cu cele ale partenerilor ESGA.

Ucrainei. Programul său electoral părea extrem de rudimentar pentru un public avizat, iar pe alocuri chiar promova mesaje ușor populiste. Singurul lucru explorat eficient de cei care i-au construit campania electorală a fost dorința ucrainenilor de a sancționa elita politică ucraineană, incapabilă să "empatizeze" cu nevoile social-economice cotidiene ale cetățenilor.

În luna aprilie 2019 candidatul Zelenskyy a devenit concurentul electoral principal pentru Petro Poroshenko, fostul președinte al țării, care a fost ales în luna mai 2014, la doar câteva luni de la anexarea Crimeei și declanșarea operațiunilor militare în regiunile Donețk și Luhansk. Contextul care i-a permis lui Volodymyr Zelenskyy să obțină avantaj electoral încă din primele luni ale anului 2019, atunci când abia începea campania, era cel vechi, corupt, căruia alegătorul ucrainean i se opusese de mai multe ori. Încurajarea numirii în funcții de decizie a unor oameni cu afaceri ilegale sau implicați în gestionarea și susținerea unor scheme de corupție, mai ales în domenii extrem de importante pentru un stat cu un conflict militar activ pe teritoriul său – securitate și apărare², au coagulat publicul din Ucraina nu doar împotriva lui Petro Poroshenko³, dar și împotriva celorlalți candidați la funcția de șef al statului.

Deja în luna martie 2019 forțele politice din Ucraina înțelegeau că noul actor politic – Zelenskyy, a devenit concurentul cu cele mai multe șanse pentru a fi următorul președinte al țării. Această situație impunea necesitatea de a pregăti mai rapid campania electorală pentru alegerile parlamentare, programate pentru toamna aceluiași an. În plină campanie electorală pentru alegeri prezidențiale a apărut o nouă forță politică, cu aceeași denumire ca și serialul, care l-a ajutat pe Volodymyr Zelenskyy să obțină încrederea cetățenilor – Slujitorul Poporului. Această forță politică și-a extins numărul de adepți într-un timp record, iar noile dileme ale actorilor politici experimentați erau găsirea răspunsului la câteva întrebări esențiale pentru strategiile electorale:

- Să participe la alegerile prezidențiale sau să se concentreze pe alegerile parlamentare?⁴
- Cum va proceda Volodymyr Zelenskyy: va declanșa sau nu alegeri parlamentare anticipate?
- Cum trebuia să fie abordat electoratul în noul context electoral, adică influențat de "intruziunea" unei forțe politice noi pe piața electorală?
- Va accepta Slujitorul Poporului, atât liderul partidului, cât și partidul cu același nume, alianțe sau coaliții cu forțe politice experimentate?

În discursul său inaugural, la data de 20 mai 2019, Volodymyr Zelenskyy a anunțat că dizolvă Rada ucraineană. Acest lucru presupunea organizarea unui nou scrutin electoral în două luni, adică în luna iulie 2019. Președintele țării avea nevoie de susținere în legislativul de la Kiev pentru a-și putea onora promisiunile în fața electoratului. Câteva forțe politice, printre care și Blocul Iuliei Timoșenko, au declarat că sunt de acord să susțină eforturile noului președinte, că pot să contribuie cu experiența lor la noua formulă guvernamentală, doar să

² Bihus.info, Армія. Друзі. Бабки. Частина перша (без переписки), Kiev, 27 februarie 2019, <https://bihus.info/armiya-druzi-babki-chastina-persha-bez-perepiski/>

³ OCCPR, Ukrainian Graft Investigators to be Investigated for Graft, 14 martie 2019, <https://www.occrp.org/en/daily/9366-ukrainian-graft-investigators-to-be-investigated-for-graft>

⁴ Unele forțe politice nu au avut candidați la alegerile prezidențiale, preferând să nu irosească resursele financiare. Obiectivul era depășirea pragului electoral pentru alegerile parlamentare. În condițiile creșterii exponențiale a popularității lui Volodymyr Zelenskyy, dar și a noului partid politic care îl susținea, inclusiv alegerile din toamnă păreau a fi o cursă pierdută încă înainte ca aceasta să fie lansată oficial.

rămână în circuitul politic. Slujitorul Poporului nu a refuzat deschis această susținere, dar a așteptat rezultatele alegerilor parlamentare, pentru a confirma încă o dată că nu doresc să împartă actul decizional și cu alți actori politici⁵, chiar dacă membrii partidului nu aveau experiența necesară pentru a governa.

La sfârșitul lunii iulie, Ucraina avea un nou președinte, dar și o nouă majoritate parlamentară⁶, care oferea mandatului lui Zelenskyy acea susținere și stabilitate de care avea nevoie pentru a schimba viața politică a țării, așa cum își propusese în perioada electorală.

În acest nou context politic, așteptările cetățenilor ucraineni au fost foarte mari, ei fiind foarte atenți la deciziile pe care urma să le adopte noua guvernare. Aceștia au respins de mai multe ori tacticile conjuncturale ale noului legislativ, iar Volodymyr Zelenskyy și anturajul său au fost constrânși să facă față multor provocări: economice, sociale, politice și de securitate. Noua guvernare de la Kiev trebuia să deprindă foarte rapid regulile jocului: să stabilească priorități, să implementeze politici macroeconomice, să construiască noi parteneriate internaționale, să obțină susținere pentru procese de integrare euro-atlantică și să întreprindă măsurile necesare pentru a-și onora promisiunile din campania electorală, adică cele care se refereau la soluționarea conflictului din Estul țării, dar mai ales să convingă liderii separatiști și pe susținătorii acestora, adică Moscova, să acționeze în sensul încetării focului.

Ucraina: un an de alternativă politică

Primul an de mandat pentru Volodymyr Zelenskyy nu a trecut neobservat pentru public. Dacă pentru politica internă cetățenii așteptau apropierea lunii septembrie, pentru a se reuni noul legislativ de la Kiev, care urma să aleagă premierul și să voteze pentru noul cabinet de miniștri, atunci în politica externă au existat mai multe evenimente importante pe care atât partenerii interni, cât și partenerii externi le-au evidențiat ca fiind esențiale pentru a înțelege logica actului guvernamental.

Politica internă în primul an de mandat al președintelui Zelenskyy

Din punct de vedere al politicii interne și a reformelor economice declarate, mandatul președintelui Volodymyr Zelenskyy poate fi apreciat ca fiind unul aglomerat. Încă din prima zi, în timpul depunerii jurământului acesta a anunțat măsuri politice, care au putut fi apreciate ca fiind radicale. Printre prioritățile sale s-au numărat obținerea susținerii parlamentare în urma organizării alegerilor anticipate, votarea legii cu privire la retragerea imunității parlamentare pentru deputați⁷ și președintele țării, adoptarea codului funciar⁸ și a celui

⁵ O asemenea abordare poate fi foarte periculoasă pentru o formațiune politică nouă, neexperimentată și cu un electorat încă nefidelizat. Votul pentru Zelenskyy și Slujitorul Poporului a fost un vot de protest, nu neapărat de susținere a noii guvernări. Împărțirea responsabilității decizionale, a actului de guvernare, poate fi în anumite condiții o strategie bună, pentru că este împărțită răspunderea pentru acest act decizional.

⁶ Central Election Commission of Ukraine, ПРОТОКОЛ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ У ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ БАГАТОМАНДАТНОМУ ВИБОРЧОМУ ОКРУЗІ, 21 iulie, 2020, https://cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/protokol_zbvo_03082019.pdf

⁷ Interfax-Ukraine, Рада приняла закон об отмене депутатской неприкосновенности, Kiev, 03 septembrie 2020, <https://interfax.com.ua/news/political/610904.html>

⁸ Potrivit noilor amendamentelor legislative, va fi organizat un referendum în cadrul căruia se va decie vânzarea de terenuri către cetățenii străini. Adoptarea Codului Funciar a fost o cerință a Fondului Monetar Internațional pentru extinderea asistenței financiare pentru Ucraina. Liga Business, Зеленский подписал закон о рынке

electoral⁹ (renunțarea la sistemul mixt), legea despre activitate bancară¹⁰, reforma anti-corupție și multe alte proiecte social-economice sau politice. Au urmat, după votarea cabinetului de miniștri (august 2019), discuții despre susținerea macrofinanțiară externă, reforme economice și sociale, dar și despre contribuția pe care trebuie să o aducă la dezvoltarea infrastructurii economice cei mai importanți oameni de afaceri din țară. Agenda președintelui era destul de aglomerată, el monitorizând atent și acțiunile sau deciziile partidului Slujitorul Poporului, fiind prezent de foarte multe ori la ședințele legislativului, dar și fiind ferm convins că poate să direcționeze resurse și bugete spre sectoare cheie ale economiei naționale. Volodymyr Zelenskyy nu părea să înțeleagă pe deplin complexitatea relației dintre politicieni și oligarhi¹¹, interdependența celor două grupuri de interese și cât de important este rolul președintelui în a intermedia obiectivele celor două tabere.

- *Relația dificilă cu presa și societatea civilă*

Deși are o vastă experiență de afaceri, președintele Volodymyr Zelenskyy și reprezentanții partidului Slujitorul Poporului nu au reușit să stabilească un dialog eficient cu presa din Ucraina. Și relația cu alți actori ai societății civile este destul de complicată. În pofida acestor aspecte, anumite formate de dialog și cooperare din cardul instituțiilor publice funcționează. Transparența actului decizional nu poate fi anulată de dezbatere false, lansate în spațiul public, despre dialogul direct cu cetățenii, fără intermediari. O asemenea abordare erodează comunicarea și susținerea potențială pe care o pot primi anumite proiecte și inițiative cu perspectivă, care trebuie să fie implementate.

Această atitudine, ușor arogantă, nu îi permite noului președinte să beneficieze de toate oportunitățile pe care i le poate oferi un dialog transparent cu societatea civilă și jurnaliștii. Accentele trebuie să fie puse de echipa lui Volodymyr Zelenskyy nu pe apartenența politică a jurnaliștilor sau a think-tank-urilor. Opiniile și ideologia diferite pot să fie utile, dacă sunt evaluate în mod constructiv. Până în acest moment din exterior se poate observa o formalizare excesivă, mai puțin bazată pe conținut, în ceea ce privește dialogul cu societatea civilă. Mai mult, în anumite momente autoritatea centrală promovează distanțarea sau respingerea oricărei idei de critică adresată noii conduceri.

земли, Kiev, 28 aprilie 2020, <https://biz.liga.net/ekonomika/prodovolstvie/novosti/zelenskiy-podpisal-zakon-o-rynke-zemli>

⁹ Oksana Grytsenko, Updated: Parliament adopts Electoral Code with new voting rules, Kyiv Post, 19 decembrie 2020, <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/parliament-adopts-electoral-code-with-new-voting-rules.html?cn-reloaded=1>

¹⁰ Euractiv, Ukraine passes long-awaited banking law, clearing way for financial aid, 13 mai 2020, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/ukraine-passes-long-awaited-banking-law-clearing-way-for-financial-aid/>

¹¹ Într-o intervenție video pe canalul său de YouTube, Volodymyr Zelenskyy anunța în iulie 2019 că va implica mai mulți oligarhi în procese de relansare a diferitor ramuri ale economiei. Potrivit președintelui oligarhii sau oamenii de afaceri trebuie să contribuie la economia țării pentru că au fost susținuți să își extindă afacerile. Desigur, noul președinte ales al Ucrainei nu a omis să menționeze faptul că doar cei cu afaceri legale pot să participe în acest proces de relansare a economiei. Altfel, cei cu afaceri ilegale trebuie să răspundă în fața legii. Zelenskyy a menționat mai mulți oligarhi ucraineni în video. Printre aceștia s-au numărat Rinat Ahmetov, Ihor Kolomoiski, Viktor Pinchuk și alții. Epravda, Зеленский хочет, чтобы Ахметов инвестировал медицину и инфраструктуру Донбасса, 18 iulie 2019, <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/07/18/649779/>

Politica externă a lui Volodymyr Zelenskyy

Primul examen pe care l-a susținut noul președinte al Ucrainei a fost cel de politică externă. În lipsa unui cabinet de miniștri încă ales, unele interacțiuni externe nu puteau fi amânate. Ucraina nu își permitea să facă o pauză în ceea ce privește afacerile externe, indiferent de cine se află la guvernare. Conflictul din estul țării, dar și unele procese de integrare economică regională cereau acțiuni imediate. Mai mult, Volodymyr Zelenskyy simțea nevoia de a demonstra, mai ales în interiorul statului, că poate să obțină susținere sau să ofere continuitate pentru proiectele importante pentru țara pe care o reprezintă. Prima vizită de lucru oficială a președintelui Zelenskyy a fost la Bruxelles, în perioada 4-5 iunie 2019. Aici el a avut mai multe întruniri cu lideri europeni, în timpul cărora a avut oportunitatea să-și prezinte perspectivele cu privire la afacerile europene și pe cele de perspectivă euro-atlantincă ale Ucrainei, dar mai ales pentru a convinge publicul european că mandatul său este unul serios, chiar dacă o mare parte a ”încereerii” pe care a primit-o din partea cetățenilor ucraineni se referea la un protest intern împotriva elitei politice și nu a fost un vot de susținere pentru o platformă electorală bine articulată. În acest context, prima vizită a șefului statului avea drept obiective să demonstreze continuitate în ceea ce privește dialogul cu Uniunea Europeană, fermitate în implementarea reformelor economice, dar mai ales să reconfirme angajamentele Occidentului de a susține Ucraina în ceea ce privește soluționarea conflictului din estul țării¹². În cadrul aceleiași vizite, Volodymyr Zelenskyy a participat la reuniunea Comisiei NATO – Ucraina¹³. Această Comisie este foarte importantă pentru cooperarea cu Alianța Nord-Atlantică, dar și pentru susținerea demersurilor de securitate ale Ucrainei. La nivel discursiv, oficialii europeni și cei ai structurilor euro-atlantice au confirmat disponibilitatea de a continua dialogul cu Kievul, reiterând în același timp importanța asigurării continuității în ceea ce privește reformele interne.

- Dialogul cu Statele Unite – prima provocare pentru mandatul lui Zelenskyy

În luna iulie 2019 Volodymyr Zelenskyy și echipa sa de consilieri a trecut printr-o provocare diplomatică mai gravă cu Statele Unite ale Americii. În acest caz concret nu a fost vorba despre o vizită oficială sau una de lucru, adică de o comunicare directă cu șeful de la Casa Albă. Întrâlnirea propriu-zisă s-a produs abia în luna septembrie 2019, în cadrul reuniunii anuale a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite. Până la acel moment, însă, o discuție telefonică dintre Donald Trump și Volodymyr Zelenskyy a generat un scandal diplomatic. Doar prin intervenția inteligentă a diplomaților din ambele state partenere s-a reușit diminuarea impactului negativ al conținutului conversației telefonice asupra imaginii președintelui ucrainean,¹⁴ care a fost implicat în afacerile interne, chiar cu tentă electorală, ale

¹² Radio Europa Liberă, On First Foreign Visit, Ukraine's Zelenskiy Aims To Show Wary Europeans That He's Serious, 04 iunie 2019, <https://www.rferl.org/a/on-first-foreign-visit-ukraine-s-zelenskiy-aims-to-show-wary-europeans-that-he-s-serious/29981132.html>

¹³ Comisia bilaterală NATO – Ucraina este organul decizional responsabil pentru dezvoltarea dialogului dintre membrii Alianței Nord-Atlantice și Ucraina, dar și pentru gestionarea activităților de cooperare. North Atlantic Treaty Organization, NATO Ukraine – Commission, 25 ianuarie 2018, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50319.htm

¹⁴ Strategia sugerată președintelui Zelenskyy în acest caz de echipa sa de comunicare, dar mai ales de diplomația ucraineană, a fost de a susține în cadrul intervențiilor publice că Ucraina și decidenții politici de la Kiev nu se implică în procese electorale sau democratice ale partenerilor externi. Mai mult, Ucraina nu intenționează să devină subiect de campanie electorală pentru vreun candidat la alegerile prezidențiale în

Washingtonului. În Statele Unite ale Americii, însă, împotriva partenerului său de dialog, Donald Trump, a fost declanșată o procedură de demitere din funcția de președinte pentru că ar fi solicitat ingerință externă, adică pe cea a președintelui Zelenskyy, pentru anchetarea apropiatilor principalului său oponent¹⁵, Joe Biden, pentru cursa electorală pentru Casa Albă care urmează să aibă loc în toamna anului 2020.

Președintelui Zelenskyy i-a fost recomandat un discurs neutru, în care să nu angajeze Ucraina în dispute electorale din Statele Unite ale Americii. Strategia a funcționat, chiar dacă eficiența dialogului Trump – Zelenskyy a fost umbră¹⁶ ulterior de rugămintea președintelui american.

- ***Relația cu partenerii europeni (UE și vecinii de la vest – Moldova, Polonia, Ungaria, România)***

O analiză primară a relației cu vecinii arată de ce cooperarea cu cei mai mulți dintre aceștia este complicată și complexă, fiind imposibil de a o limita la câteva aprecieri simple despre profilul partenerilor de dialog sau la lipsa de experiență a noului șef al statului. În acest caz concret, cel al evoluției dialogului bilateral, există o mulțime de factori de origine externă, dar și dosare vechi, care influențează conținutul inițiativelor bilaterale, agendele politice, precum și capacitatea de comunicare a instituțiilor diplomatice.

”**Integrarea europeană**” a fost un subiect des abordat de președintele Volodymyr Zelenskyy în discursurile sale oficiale. Așa cum am menționat anterior, prima vizită oficială a noului președinte ales al Ucrainei a avut loc la Bruxelles. Parteneriatul cu Uniunea Europeană este important nu doar prin prisma susținerii politice pe care o poate obține Kievul de la oficialii de la Bruxelles. Ucraina a încercat mereu să se poziționeze ca un partener strategic, mai ales din punct de vedere economic, oferind o piață extinsă pentru produse europene, acces la resurse naturale și oportunități pentru acorduri de colaborare, care să unifice interesele Vestului cu cele ale Estului. Declanșarea agresiunii militare împotriva Ucrainei și anexarea Crimeei au evidențiat și mai mult rolul pe care îl joacă acest stat în strategia de securitate a Europei și nu doar în calitate de contribuitor, dar și în calitate de consumator. Începând cu anul 2014, autoritățile de la Kiev au modificat conținutul discuției cu UE. Aceasta a încetat să se mai concentreze doar pe Acordul de Asocierie și DCFTA, adică pe noul cadru legal care reglementează în prezent relația bilaterală UE – Ucraina. Discuția a fost gestionată în sensul sensibilizării opiniei publice internaționale despre ceea ce se întâmplă în estul Ucrainei, în

---

Statele Unite ale Americii. Această opțiune publică, afișată la scurt timp după publicarea discuției telefonice dintre președintele american și cel ucrainean, i-a adus ultimului suficientă publicitate externă, cât să îl pună în lumina reflectoarelor și să îi motiveze pe jurnaliști să revină la acest subiect ori de câte ori au avut această oportunitate. Problema a fost abordată inclusiv în cadrul Conferinței de Securitate de la Munchen, în cadrul briefingului de presă pe care Volodymyr Zelenskyy l-a susținut după rostirea unui discurs public în fața unui public select, format de politicieni, oameni de afaceri și experți în domeniul securității și afacerilor globale.

¹⁵ Memorandum of conversation, the White House, 25 iulie 2019, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2019/09/Unclassified09.2019.pdf>

¹⁶ Volodymyr Zelenskyy a fost nevoit să răspundă de mai multe ori la întrebările adresate de jurnaliști despre discuția telefonică din iunie 2019. Acesta, însă, a evitat să dea răspunsuri detaliate, invocând de fiecare dată afacerile interne ale Casei Albe și neamestecul Ucrainei în campania electorală din SUA. Perspectiva jurnaliștilor nu urmărea, neapărat, să aprecieze rolul și locul Ucrainei în politica externă a SUA, cât mai degrabă modul de desfășurare a cursei electorale pentru Casa Albă. Ucraina devenise un instrument de obținere a unor detalii suplimentare.

regiunile Donbas și Luhansk, subliniind în același timp necesitatea reîntoarcerii Crimeei. În pozițiile oficialilor occidentali se poate identifica adesea o oboseală față de problema ucraineană. De multe ori această oboseală este alimentată și de procese politice interne, scandaluri politice în Ucraina, lipsă de coerență între discurs politic și acțiune, precum și de interesele particulare ale anumitor forțe politice sau a unor agenți economici europeni în dezvoltarea unui parteneriat mai "avantajos" cu Rusia¹⁷. Dar, în pofida acestor aspecte, Ucraina nu a încetat să transforme platformele internaționale – ONU¹⁸, Consiliul Europei, Curțile de Arbitraj Internațional, în loc de întrunire pentru problema ucraineană.

În luna iunie 2020, în cadrul videoconferinței online a Summit-ului Parteneriatului Estic, Volodymyr Zelenskyy a reiterat poziția Ucrainei de a obține statutul de țară membră al Uniunii Europene¹⁹:

"#ParteneriatulEstic nu ar trebui să limiteze ambițiile partenerilor săi. Pentru unii, dialog politic sau parteneriat strategic cu @EU este suficient, unii caută integrarea cu piața comună pe baza a 4 libertăți, dar #Ucraina caută apartenența deplină la UE."

Această abordare nu este una nouă. Autoritățile de la Kiev întotdeauna au apreciat formatul bilateral de cooperare cu Bruxelles-ul, încercând să se poziționeze ca un partener strategic în Est, mai ales că mai multe state europene evidențiau în propriile strategii de politică externă poziția și rolul Ucrainei în a limita extinderea influenței ruse în regiune. Formatul multilateral de cooperare oferit de Parteneriatul Estic, platformele multilaterale, proiectele twinning și alte inițiative, au fost abordate de oficialii ucraineni drept mai puțin importante, pentru că nu erau suficient de interesante din punct de vedere financiar și erau însoțite de multe obligații, care veneau la pachet pentru toți partenerii care se confruntau cu probleme similare.

Care sunt prioritățile dialogului bilateral Ucraina – Uniunea Europeană? Prioritățile sunt complexe, iar UE oferă susținere sistemică pentru ca statul ucrainean să se apropie cât mai mult de atingerea obiectivelor înscrise în documentele ce reglementează acest dialog. În primul rând trebuie să existe o referință la susținerea pentru reforme economice, structurale, care nu omit nici insistența pe reforma justiției sau anumite legi, care să favorizeze competiția loială în anumite domenii. Implementarea prevederilor DCFTA a încurajat agenții economice din Ucraina să se orienteze mai mult spre piața europeană, numărul celor interesați de oportunitățile disponibile fiind în creștere. Pe lângă legi specifice, care să încurajeze comerțul Ucrainei cu UE, adică investițiile, poate fi amintită aici și legea băncilor. Adoptarea acestei Legi a fost una din condiționalitățile impuse Ucrainei pentru a putea beneficia de asistență

---

¹⁷ Discuțiile despre viitorul proiectului energetic Nord Stream 2 au fost în ultimii ani nu doar pe agenda experților sau a oficialilor americani sau din alte state europene. Nord Stream 2, mai exact pericolul creșterii dependenței Europei față de Rusia și compromisul politic pentru o înțelegere economică între Rusia și Germania, au fost teme pentru diplomația ucraineană. Steven Pifer, Congress, Nord Stream II, and Ukraine, Brookings Institution, 12 noiembrie 2019, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/11/12/congress-nord-stream-ii-and-ukraine/>

¹⁸ Top UN Court Agrees to Hear Ukraine Case Against Russia, Courthouse News Service, 8 noiembrie 2019, <https://www.courthousenews.com/top-un-court-agrees-to-hear-ukraine-case-against-russia/>

¹⁹ Volodymyr Zelenskyy contul oficial de Twitter, Declarații Summit-ul online al Parteneriatului Estic, 18 iunie 2020, <https://twitter.com/ZelenskyyUa/status/1273651143781036033>

macrofinanțiară din partea Uniunii Europene²⁰ și a Fondului Monetar Internațional²¹.

În prezent dialogul dintre Uniunea Europeană și Ucraina se dezvoltă în parametrii stabiliți de Acordul de Asociere și DCFTA, adică de modul în care ambele părți își onorează obligațiile care reies din conținutul acestor două documente complementare. Desigur, evoluția discuțiilor nu poate fi reprezentată de o linie dreaptă. Există și momente în care de o parte sau de cealaltă a parteneriatului se pot vocifera nemulțumiri sau sunt exprimate anumite propuneri care contravin unor planuri sau interese. În general, în mod public ambele părți apreciază modul în care acest dialog se dezvoltă.

Dacă relațiile cu Polonia și România²² pot fi apreciate ca fiind stabile, fără prea multe schimbări esențiale, de conținut, atunci dialogul cu Ungaria²³ a suferit câteva transformări importante, el fiind complicat de agenda de politică externă a Budapestei – o agendă tot mai revizionistă. În dialogul bilateral cu cele trei state mereu apar în prim plan discuțiile despre legea educației, legea limbii și drepturile minorităților. Ucraina insistă că și-a asumat respectarea recomandărilor Comisiei de la Veneția și implementează treptat aceste prevederi. Capitalele statelor partenere, însă, susțin că vigilența lor le permite să evidențieze detaliile capabile să afecteze conținutul interacțiunilor politico-diplomatice bilaterale. Deși soluția poate fi în schimburile economice, factorul politic are o altă părere despre ceea ce trebuie să fie prioritate. Un element ”nou”, care generează animozitate, este subiectul descentralizării, pe care autoritățile ucrainene îl promovează ca subiect de politică internă, cum și este în realitate, pentru că se referă la reforma administrativ-teritorială, dar și ca soluție care să combată discursurile impuse din exterior despre federalizare. Și de iure, și de facto, reforma administrativ-teritorială nu este un subiect nou pe agenda politică din Ucraina. Procesul a fost declanșat acum câțiva ani, existând mai multe proiecte în derulare pentru susținerea acestui proces extrem de ambițios, dar și dificil. Subiectul, însă, a ajuns în atenția opiniei publice din nou pentru că s-a trecut la o nouă etapă, care și generează acele nemulțumiri ale minorităților care se simt nedreptățite pentru modul în care sunt proiectate limitele anumitor unități administrativ-teritoriale.

Comparativ, poziția Ungariei este cea mai ostilă autorităților de la Kiev. De foarte

---

²⁰ European Commission, EU approves disbursement of €500 million in macro-financial assistance to Ukraine, 29 mai 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_955

²¹ Publicația New York Times aprecia adoptarea noii Legi cu privire la activitatea bancară în Ucraina drept o victorie a lui Volodymyr Zelenskyy. Potrivit lui Andrew E. Kramer, votul pentru această lege este una dintre cele mai importante victorii obținute de președintele Zelenskyy ca parte a eforturilor sale de implementare a reformelor anti-corupție. Andrew E. Kramer, *I.M.F. Approves Critical Loan for Ukraine*, the New York Times 10 iunie 2020, <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/imf-ukraine-loan.html>

²² Dialogul bilateral dintre România și Ucraina va fi subiectul unui alt document, ediția a doua a unui country paper, dedicat acestei interacțiuni, care va fi publicat de către Asociația Experts for Security and Global Affairs în următoarele două luni.

²³ Președintele Ungariei, János Áder, a fost prezent la inaugurarea Președintelui Zelenskyy. Cel din urmă a declarat în timpul întâlnirii sale cu oficialul ungar că speră ca cele două state să continue un dialog productiv, în care Ucraina să beneficieze de sprijinul Budapestei în ceea ce privește procesele de integrare europeană. Partea ucraineană a precizat domeniile de cooperare interesante pentru ambele state: economie, dezvoltarea infrastructurii, domeniul social, cooperare la frontiere. President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and President of Hungary János Áder discussed cooperation of the two countries in the continuation of the international pressure on Russia, President of Ukraine, Kiev, 20 mai 2020, <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-ukrayini-volodimir-zelenskij-i-prezident-ugorshini-55525>

multe ori Budapesta condiționează susținerea cerută de autoritățile ucrainene în cadrul diferitor platforme internaționale. Celelalte două state, Polonia și România, ori au o istorie diferită sau o abordare diferită a dialogului bilateral, una care trebuie să ia în considerare consecințe extinse peste acest dialog bilateral.

În continuare rămâne a fi sub semnul unei incertitudini majore comunicarea dintre Kiev și Chișinău, iar apropierea alegerilor prezidențiale din Republica Moldova nu oferă oportunități realiste pentru o schimbare de paradigmă, fie în sens pozitiv sau negativ. Ucraina așteaptă de la Republica Moldova o schimbare de paradigmă, adică publică și asumată, în discursul președintelui Igor Dodon, care a făcut în trecut anumite declarații ostile cu privire la anexarea Crimeei pe care Ucraina le apreciază ca fiind dăunătoare pentru dezvoltarea unui dialog bilateral eficient. În continuare nu se vor vedea prea multe transformări pozitive în acest dialog, chiar dacă în anul 2019 au existat câteva schimburi de opinii importante între Ucraina și Republica Moldova. De fiecare dată în aceste interacțiuni a lipsit figura președintelui Igor Dodon. Dialogul a fost gestionat de către șeful executivului de la Chișinău Maia Sandu, sau de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Prioritățile sunt aceleași: schimburi economice, puncte de trecere a frontierei, soluționarea conflictului transnistrean, proprietățile moldovenești de pe teritoriul Ucrainei, situația ecologică pe râul Nistru.

Relația cu Federația Rusă a rămas și pentru mandatul președintelui Volodymyr Zelenskyy o provocare, pentru că Ucraina încadrează conținutul acestui parteneriat în categoria "stat agresor", care a încălcat suveranitatea, independența și integritatea sa teritorială. Abordarea diferită, aparent mai pacifistă a președintelui în exercițiu, este doar o schimbare de tactică față de interacțiunea bilaterală. Ea nu reprezintă neapărat o modificare de conținut și trebuie analizată în contextul evoluției negocierilor pentru soluționarea conflictului din Estul țării.

- ***Soluționarea conflictului din Estul țării – pace cu orice preț sau mecanisme de negociere eficiente?***

Mandatul președintelui Volodymyr Zelenskyy a început cu mai multe declarații ferme despre o soluționare rapidă a conflictului din estul țării. Acesta încerca să convingă publicul ucrainean că el și echipa sa vor veni cu mai multe măsuri realiste, capabile nu doar să susțină procesul de încetare a focului în cele două regiuni, dar și că vor fi identificate și instrumente de dialog mai eficiente, care să contribuie la soluționarea conflictului. Încrederea în potențialul noii guvernări de a gestiona criza de securitate a fost umbrită de mai multe decizii și schimbări care s-au produs în cadrul formatului de negociere a conflictului, președintele Zelenskyy fiind constrâns de foarte multe ori să vină cu explicații despre anumite decizii ale sale sau ale echipei sale. Totuși, nu poate să nu fie evidențiată abordarea președintelui Zelenskyy de a evita să formuleze cu precizie pretențiile pe care Ucraina le are față de Federația Rusă.

Prima întrunire importantă din cadrul formatului de soluționare a conflictului a avut loc la Berlin, la începutul lunii septembrie 2019²⁴, atunci când s-au reunit consilierii celor patru șefi de state participante la Formatul Normand, dar și șefii diplomațiilor aceluiași state.

---

²⁴ Wojciech Konończuk, New hopes, old risks: the prospects for settling the conflict in Donbas, 04 septembrie 2019, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2019-09-04/new-hopes-old-risks-prospects-settling-conflict-donbas>

Obiectivul acestei întruniri a fost de a pregăti viitoarea reuniune a celor patru președinți ai Ucrainei, Rusiei, Franței și Germaniei, asupra căreia a insistat foarte mult partea ucraineană. Rusia a încercat să profite de lipsa de experiență politică a noului președinte ucrainean și a amânat de mai multe ori această întâlnire, insistând pe îndeplinirea a câteva măsuri dificile de către partea ucraineană. Strategia era de a discredita delegația ucraineană înainte de reuniune propriu-zis, pentru a arăta punctele slabe ale acesteia, dar și pentru o demonstrație internă, adresată publicului rus²⁵. Opinia publică din Ucraina era tot mai nemulțumită nu doar de impredictibilitatea conținutului de politică externă și de securitate națională a noului șef al statului, dar mai ales de cedările care i se impuneau Kievului. Moscova monitorizează atent dispoziția publicului ucrainean și acționează în consecință.

La 7 septembrie 2019 a avut primul schimb de ostatici²⁶ între Rusia și Ucraina – un eveniment care a condus la apariția și multor întrebări în spațiul public, confirmând, într-o măsură oarecare, că noua conducere este constrânsă să acționeze într-un anume fel. Majoritatea întrebărilor se refereau la transparența măsurilor adoptate de partea ucraineană și cedările pe care se presupunea că le-ar fi făcut echipa lui Zelenskyy pentru a putea readuce în Ucraina mai mulți prizonieri politici, printre aceștia numărându-se și Oleg Sentsov²⁷, regizorul ucrainean pentru care au fost organizate mai multe campanii internaționale pentru susținerea eliberării sale. Reușita acestui prim schimb de ostatici era permanent amintită de echipa de comunicare a lui Volodymyr Zelenskyy în raport cu reușitele sau eșecurile lui Petro Poroșenko în mandatul său prezidențial, pentru a evidenția încă o dată incapacitatea elitei politice vechi de a ”funcționa” în interesul țării. Presiunea publică pe subiectul ”soluționarea conflictului din estul țării” a crescut în intensitate odată cu numărul de detalii publicate de presa atentă la anturajul președintelui ucrainean. Ucraina, într-adevăr, avea nevoie de o viziune nouă pentru soluționarea conflictului, pentru reintegrarea țării și reîntoarcerea Crimeei. Dar, aceste obiective de securitate națională nu puteau fi atinse prin cedări excesive. În luna septembrie 2019, pe fonul discuțiilor tot mai numeroase despre viitoarea reuniune a celor patru șefi de state, falia dintre noua guvernare și cei care formau ”noua” opoziție, în rândurile căreia apărea și formațiunea politică a lui Petro Poroșenko, s-a adâncit destul de mult.

Succesul eliberării ostaticilor a trecut în plan secund destul de rapid și asta deoarece dezbateră din spațiul public a fost invadată de un alt subiect și anume reuniunea în formatul Normand și viitoarea formulă de soluționare a conflictului, adică Formula Steinmeier. La doar două săptămâni de la schimbul de ostatici, în cadrul Grupului Trilateral de Lucru de la Minsk, unde Ucraina era reprezentantă de fostul șef al statului, Leonid Kuchma, Kievul și-a arătat

---

²⁵ Este foarte important să fie menționat faptul că dosarul ucrainean este pentru conducerea de la Moscova și o resursă folosită pentru a atinge obiective de politică internă. Subiectul este ridicat mai sus pe agenda publică atunci când este necesară o intervenție controlată pentru a distra atenția cetățeanului rus de la anumite probleme structurale.

²⁶ Возвращение политзаключенных: почему Зеленскому удалось, а Порошенко - нет? BBC Ucraina, 07 septembrie 2019, Kiev, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-49621239>

²⁷ Yulia Gorbunova, Russia/Ukraine Prisoner Exchange Includes Release of Oleg Sentsov, Human Rights Watch, 07 septembrie 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/09/07/russia/ukraine-prisoner-exchange-includes-release-oleg-sentsov>

disponibilitatea de a discuta conținutul măsurilor propuse în octombrie 2016 de fostul ministru de externe al Germaniei, actualul președinte, Frank-Walter Steinmeier.

Formula Steinmeier, după numele oficialului german, cuprindea câțiva pași sau măsuri, care trebuiau să conducă nu doar la o simplă deblocare a procesului de soluționare a conflictului din Ucraina, dar să prezinte în același timp un plan concret, cu acțiuni pe care părțile implicate să le întreprindă pentru soluționarea diferendului militar. Propunerea, însă, nu putea fi acceptată de Kiev în forma ei inițială și asta deoarece:

1. era interpretată diferit de fiecare parte participantă la formatul de negociere;
2. necesita o coordonare a intereselor diferite ale participanților;
3. impunea modificări legislative sau chiar o reformă constituțională în Ucraina, pentru a putea prevedea acel statut special pentru regiunile Donbas și Luhansk, lucru pentru care atât elita politică de la Kiev, cât și societatea ucraineană nu era pregătită.

Ce înseamnă Formula Steinmeier? Este un mix de măsuri politice, legislative și de securitate, care aveau drept obiectiv oprirea conflictului armat, organizarea de alegeri în cele două regiuni Luhansk și Donețk, acordarea unui statut special acestora în componența Ucrainei²⁸ în urma unei reforme constituționale și redăbândirea de către partea ucraineană a controlului asupra frontierei sale estice. Disputa dintre părțile participante la negocieri era produsă de ordinea în care trebuiau să fie adoptate și asumate măsurile incluse în această formulă. Partea ucraineană insista pe o ordine logică, care să îi asigure controlul mai întâi asupra securității propriilor frontiere, controlul constituțional asupra propriilor teritorii din est, organizarea de alegeri în cele două regiuni, cu prezența concurenților electorali naționali, dar și a observatorilor străini, și abia după intrarea în vigoare a legii cu privire la statutul special al regiunilor. Separatiștii din Donețk și Luhansk, susținuți activ de Moscova, insistau pe reforma constituțională, oferirea statutului special și abia ultimul pas se referea la controlul frontierelor de către autoritățile constituționale. Interpretarea propusă de Moscova este inacceptabilă pentru Ucraina.

Discuțiile oficiale despre Formula Steinmeier au condus la apariția unor mișcări de la protest la Kiev. Chiar dacă acestea nu au fost de amploare, Volodymyr Zelenskyy și echipa sa au fost somați să asculte vocea poporului, iar organizarea Summit-ului în format Normand a fost devenit posibilă abia în luna decembrie 2019.

Summit-ul Normand de la Paris²⁹ s-a desfășurat pe 9 decembrie 2019. Cei patru șefi de state urmăreau obiective diferite. Unele se refereau la securitate și integritate teritorială, altele refereau la modalitatea de atingere a unor obiective de politică externă sau la reformularea statutului în cadrul acestor negocieri. Discuțiile nu au adus nimic nou în cadrul formatului de negociere. Mai degrabă s-au concentrat pe creionarea unui plan pentru organizarea următoarei întruniri în același format, dar cu îndeplinirea a câțiva pași intermediari, adică a unor condiționalități, pentru a se oferi continuitate mai consistentă pe viitor dialogului. Următoarea

---

²⁸ În acest context este foarte important a menționa că dezbaterile despre reforma constituțională este impusă Ucrainei din exterior, asta în timp ce Kievul insistă pe implementarea reformei administrativ-teritoriale, adică descentralizare. Eficiența implementării descentralizării condiționează foarte mult și desfășurarea negocierilor pentru conflictul din estul țării, chiar dacă acest lucru nu este vizibil pentru publicul din afara Ucrainei.

²⁹ Paris "Normandie" Summit, 09 decembrie 2019, <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/12/09/paris-normandie-summit.en>

întrunire trebuia să fie organizată în primăvara anului 2020, dar din cauza răspândirii COVID-19, precum și a altor evoluții în cadrul formatului de negociere acestea nu au mai avut loc.

În luna martie 2020 au avut loc mai multe evenimente în cadrul Grupului Trilateral de Lucru (TCG)³⁰. Andriy Ermak, șeful Administrației Președintelui Ucrainei, a fost somat să explice opiniei publice interne ce presupune noul mecanism consultativ agreat în cadrul TCG și care trebuia să fie aprobat pe 25 martie 2020.

Mecanismul consultativ, negociat în cadrul TCG presupunea:

- Schimbarea formatului de negocieri – ceea ce poate deveni o problemă pentru autoritatea centrală ucraineană, pentru că nu se face transparent și nu sunt consultați actorii politici interni;

- Este scoasă Rusia din formatul de negociere – nu mai apare în calitate de stat agresor, pentru că discuțiile se vor purta între Kiev și regiunile separatiste;

- Se diminuează statutul Kievului în formatul de negociere prin alinierea statutului separatiștilor din cele două regiuni. De asemenea, este subminată poziția Ucrainei în cadrul diferitor foruri internaționale, acolo unde sunt în proces de examinare dosare intentate împotriva Rusiei – ONU, Consiliul European, CEDO, pentru încălcarea drepturilor omului, dar și a mai multor norme de drept internațional;

- Se va discuta din nou despre anularea sancțiunilor împotriva Moscovei pentru că Rusia nu va mai fi parte a negocierilor, adică nu va mai fi recunoscută în calitate de agresor;

- Va fi diminuat impactul eforturilor Ucrainei de a spune adevărul despre agresiunea Rusiei atât în cele două regiuni separatiste, dar și despre Crimeea, chiar dacă Acordurile de la Minsk nu sunt despre anexarea peninsulei ucrainene în martie 2014.

- Se va permite separatiștilor să influențeze procese decizionale la Kiev – legea despre statut special, reforma Constituției, etc., vor fi subiecte controlate de Moscova prin cele două regiuni separatiste.

Următoarea reuniune a Grupului Trilateral de Lucru va avea loc pe 18 august 2020. Potrivit lui Volodymyr Zelenskyy³¹ Ucraina deja a trimis informațiile necesare pentru pregătirea întâlnirii. Ucraina își dorește ca discuția să se refere la încetarea focului și un nou schimb de ostatici. Încetarea focului, declarată la data de 27 iulie 2020³², a fost încălcată de

---

³⁰ President of Ukraine, TCG meeting was held in Minsk with participation of Head of the President's Office Andriy Yermak, 11 martie 2020, <https://www.president.gov.ua/en/news/u-minsku-vidbulosya-zasidannya-tkg-za-uchastyu-kerivnika-ofi-60125>

³¹ President of Ukraine, Meeting of Tripartite Contact Group to take place despite the events in Belarus – Presiden, 13 august 2020, <https://www.president.gov.ua/en/news/zasidannya-tristoronnoyi-kontaktnoyi-grupi-vidbudetsya-popri-62705>

³² President of Ukraine, President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy had a phone conversation with President of the Russian Federation Vladimir Putin, 26 iulie 2020, <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-ukraini-volodimir-zelenskii-proviv-telefonu-rozmo-62433>

ESGA

Experts for Security and Global Affairs

mai multe ori de militanții separatiști din estul țării. Volodymyr Zelenskyy a insistat să verifice personal cum sunt îndeplinite prevederile înțelegerilor anterioare.

Câteva concluzii

Primul an de mandat al lui Volodymyr Zelenskyy a fost o provocare continuă pentru noul șef al statului. Realitatea cu care s-a confruntat un actor politic neexperimentat i-a creat foarte multe dificultăți și l-a constrâns să înțeleagă foarte multe procese politice, de securitate, economice și sociale într-un termen foarte cînstrâns, iar declanșarea pandemiei a adăugat o presiune suplimentară în gestionarea afacerilor interne și externe ale țării.

Unul din elemente observate de opinia publică națională și internațională în perioada mai 2019 – august 2020, dar mai ales în primele șase luni de mandat prezidențial, a fost încercarea de a șterge anumite limite dintre diferite puteri în stat. Zelenskyy a intervenit, în anumite situații mai brutal decât era cazul, în separarea puterilor în stat, ștergându-le. Acest lucru a produs imediat opoziție, și nu doar din partea oponentilor politici, dar și din partea societății. Tot aici trebuie să fie menționată încă o dată că Slujitorul Poporului și-a asumat actul de guvernare, deci și responsabilitatea nu poate fi distribuită și către alți actori politici.

Un alt lucru important a fi menționat aici este că popularitatea președintelui Zelenskyy a cunoscut o scădere ușoară în anumite momente. Aceste momente se refereau la deciziile pe care le lua ori echipa președintelui în ceea ce privește securitatea țării, ori guvernul și parlamentul, adică partidul care deține controlul asupra coaliției majoritare – Slujitorul Poporului. De asemenea, popularitatea lui Zelenskyy s-a menținut și pe fonul scandalurilor de rezonanță în care au fost implicați oponentii săi, în mod special Petro Poroșenko, care este audiat în mai multe dosare.

Volodymyr Zelenskyy s-a înconjurat de oameni apropiați. Mulți dintre ei nu erau implicați anterior în coordonarea unor procese politice sau în afaceri statale, ceea ce încurajează din exterior o atitudine mai reticentă. Partenerii Ucrainei cer acum mai multe explicații despre intenții, strategii și planurile de acțiune ale executivului și partidului de guvernare, lucru care extinde temporal dialogul. Avantajul este, însă, încă de partea Ucrainei, pentru că deși s-a resimțit de mai multe ori oboseala generată de conflictul din estul acestei țări, este înțeles de către partenerii externi rolul pe care îl are Ucraina în proiecția de interese de politică externă și de securitate.

Deși nu există disponibilitatea vizibilă în cadrul echipei președintelui Volodymyr Zelenskyy pentru acest lucru, acesta trebuie să acționeze în sensul construirii unui dialog eficient și productiv cu diferiți actori ai societății civile. Refuzul susținerii și a expertizei pe care o pot oferi acești actori non-statali dăunează nu doar imaginii proiectate de președinte la nivelul societății, dar și lipsește instituțiile publice centrale de opinii alternative, utile în evaluările de politici publice. În rândul acestor actori trebuie să fie incluși neapărat și reprezentanții presei.

Volodymyr Zelenskyy trebuie să învețe să comunice. Această comunicare nu trebuie să se refere exclusiv la dialogul în cadrul echipei sale sau exclusiv cu susținătorii săi. El trebuie să apară ca acel element capabil să genereze coeziune socială, la nivelul întregii societăți, indiferent de opțiunea politică. Mandatul său va cunoaște și în continuare multe provocări. Multe dintre ele au și vor avea origine internă, dar și origine externă. Contextul internațional contează în găsirea unor opțiuni și a unor soluții pentru rezolvarea conflictului din estul țării.

© Copyright Asociația Experts for Security and Global Affairs (ESGA)

București, Romania

2020

www.esga.ro